

Het wordt het feest van de rechtvaardiging en van de verheerlijking Gods. Van het neerdalende nieuwe Jeruzalem. Van het lied van het Lam, als het rauw geschreeuwde lied van den mensch eeuwig zal zijn verstomd.

Dat is het einde. Het einde. Het door de Bruid van Christus hijgend begeerde einde, waarom ze bidt: Kom Heere Jezus, ja kom haastiglijk.

En hier, ook hier, staat het antwoord op het gebed, en op het verbaasde vragen van de Kerk, waarom God zoo lang kan zwijgen en gedoogen het ruwe schreeuwen van den mensch: het hijgt naar het einde. Dat is Gods haast.

Het is „vervuld van een innerlijken drang, om het tijdstip der vervulling te bereiken”.

De Heere haast zich met Zijn doen en Zijn openbaring heen naar het einde om Zijn slotwoord te spreken.

Maar waarom duurt het dan zoo lang? En waarom zien we dan nog niet, dat Hij komt? En waarom blijven dan alle dingen van de dagen der vaderen af gelijk? Hoorren we niet in onze dagen zoo luid verkondigen, dat het Koninkrijk Gods heeft afgedaan? Wat blijft er nu van de beloften van onzen God?

Als om de wachtende Kerk voor dien tijd van wachten een antwoord te geven, zegt de Heere het hier: „het hijgt naar het einde”.

Het duurt lang, eer die dag komt, maar toch haast God zich. Haastend en hijgend als om er zoo spoedig mogelijk te komen strekt Gods Woord en Gods Raad en Gods doen zich naar het einde uit.

Zóó, als de snelrein zich haast langs de eindloze baan. Met duizelende vaart jaagt hij voorbij aan die hier en daar aan een overweg te kijken staan.

Maar daar ginds op het eindstation staan ze te wachten. En wat duurt wachten lang! Van oogenblik tot oogenblik zien ze ongeduldig op de stationsklok, en kijken, of het sein nog niet op veilig staat. Alles blijft gelijk!

Tot eindelijk met een ruk de seinarm omhoog gaat — en nog even, dan dondert de trein binnen. Na lang wachten en haastende vaart!

Ja, alles blijft gelijk. We hooren het woord van den mensch, en van ver het lied van den Antichrist. En spotters zeggen, dat de Kerk en dat Gods zaak ten doode opgeschreven is.

Maar langs de baan der tijden haast zich jagend Gods Raad naar het eind. Het komt naderbij, lezer, met elken klopp van uw pols. Het is reeds nader dan in uw jeugd. Wacht dan maar en toef. Probeer maar te kijken op Gods klok. Maar het cijfer daarvan spelt er niet een!

Rek uw hals maar, en zie naar het wereldsein. Er zijn menschen, die zich verbeelden, dat Gods sein reeds met geheven arm op veilig staat.

Ik geloof het niet. Er moet langs die baan nog eerst een ander komen! Is hij reeds op weg?

Wacht maar en bid, in de lange wachtenstijden van het monotone en grauwe Advent!

Want door de vlakke velden rijdt uw God, die zich met Zijn Raad naar het einde haast!

Reeds gaat er door de vreemde tijden een wonder gerucht, van storm en van komende heerlijkheid.

Bruid des Heeren, wacht Hem dan, en bid, en zie!

C. B.

KERKELIJK LEVEN

Voorstellen inzake den kerkelijken Hederenschat. III. (Slot.)

Zoals we reeds zeiden, willen we nog een enkel woord geven over wat de commissie der synode voorstelt inzake de orde van den eeredienst.

Men heeft kunnen zien, dat haar concepten vasthouden aan de soberheid, die den calvinistischen eeredienst steeds gekenmerkt heeft, en dat niet alleen de preek in het centrum blijft staan, doch ook in wat voorts nog den eeredienst vult, zóó weinig aan uitbreiding gedaan is, dat de preek in het centrum haar ruime plaats onbetwist bewaren kan. Als in den cirkel van den eeredienst de preek wordt voorgesteld door het zwarte gedeelte, dan hebben de deputaten de voor de toekomst groote verdienste, dat ze het gevaar, dat tot herleid zou worden, hebben helpen afwenden.

Want elke uitbreiding van liturgische vormen die tijd zou vragen, beteekent verlies op de preek. En ik geloof, dat we de preek behouden moeten, en speciaal op de preek ons moeten blijven werpen, zullen we niet onherroepelijk schade toebrengen aan het kerkelijk leven.

Tot nu toe was de prediking de kracht van den eeredienst in de Gereformeerde Kerken. Als wij ons niet vergissen, dan is — gelet op de gegevens, die ons ten dienste staan — de prediking in de Gereformeerde Kerken, als men ze vergelijkt met die in andere kerken, reeds jarenlang steeds 'rijkt geweest aan inhoud, en 't meest beheerscht naar den homiletischen eisch. Er zijn echter teke-

nen, die erop wijzen, dat hier en daar de neiging opkomt, ook dit speciale karakter prijs te geven; hier en daar wordt van de exegetische bewust minder gedetailleerd werk gemaakt, neigt een onberedeneerd en hier niet ter zake doend gevoel van afkeer tegen „dogmatische” preken ertoe, de gedachten van den tekst met minder zorgvuldigheid na te sporen, en in hun verband te plaatsen, dan vroeger geschiedde, en wordt de lengte van de preek gereduceerd tot die van een kranten-artikeltje. Maar gelukkig zijn dat uitzonderingen; ze worden evenwel hier niet verzwegen, omdat ze geen gevolg van onmacht zijn (dan sprak ik er hier niet over) doch van een zekere „theorie”.

Nu zou men zich vergissen, als men de symptomen, waarop ik zooveel wees, van geheel onschuldigen aard noemde. „Beginnelen werken door”. Vooral, als ze met misverstandene argumenteeren, hebben ze een groote kans.

En zoo staat het hier, als ik wel zie.

Er zijn er, die van „dogmatische preken” niet willen weten. Daar hebben ze gelijk aan; men moet niet „dogmatisch” preken, en ook niet „ethisch” (d.w.z. zóó, dat die ethiek de plaats inneemt van de dogmatiek). Men moet geen dogmata in den vorm van een verhandeling in de preek „inwerken”. Maar als men in deze redeneering nu onbewust „inwerken” verandert in „verwerken”, en dan in dezen zin tegen „dogmatische preken” te velde trekt, om een preek te verdedigen, die iedereen schrijven kan, ook die nooit theologie studeerde, dan is dat een misverstand.

Anderen laten onbewust of bewust iets tot zich doordringen van de nieuwere onderscheidingen tusschen „Woord Gods” en „Schrift”. Onze lezers hebben meer dan eens reeds zich de plaats zien wijzen, waar de klepel hangt, als dit vriendelijk-klinkende klokje slaat. Gods Woord, zoo heet het dan, dat is zóó geweldig, en zóó grootsch, en zóó gansch anders dan wij en al het onze, dat het in letters, ook in schriftletters, ook in Schriftletters niet zich gevangen kan laten leggen. De Schrift — en daar zet dan weer het succesvolle misverstand in — die is zonder „het régime van Woord en Geest”, „maar” „een dood ding”, meer niet. Het régime van Woord en Geest wordt dan van die letters, van die bepaalde teksten eerst onderscheiden, straks losgemaakt, en in den nevel gezet, en eindelijk als tegenstelling daarvan gezien, en dus ervan gescheiden. Dat een en ander de preek als getrouwe ontvoering van wat daar in die „leider” staat in discredit brengen, althans degradeeren moet, behoeft geen nader betoog. Het ligt in den aard der zaak. Al moge men de consequenties niet dadelijk aan zijn eigen redeneeringen verbinden, ze liggen er toch in en het opgroeiend geslacht, dat bij dergelijke theorieën groot geworden is, zal die consequenties wel degelijk eruit halen.

Deze en dergelijke factoren hebben in den jongsten tijd het vraagstuk van de waarde en de mogelijkheid der prediking weer op den voorgrond geschoven in de algemeene wetenschappelijke discussie. Hermann Faber heeft in een opstel over „nieuwere homiletische problemen” ze alle de revue laten passeeren.

In de eerste plaats is hier de directe aanval op de z.g. cultus-preek (de preek als vast en gebonden element in den publieken eeredienst) te noemen. In dezen aanval (geopend door Hilbert, straks overgenomen door een conferentie, die haar resultaten publiceerde in het „Bemeuchener boek”, en door H. Schreiner) is veel, dat we hier onbesproken kunnen laten, omdat het gevoerde debat voornamelijk deitsche toestanden raakt, die onder ons niet aanwezig zijn. Maar er worden toch ook argumenten gebezigd, die onder ons tot thesen dreigen te worden, of bij anderen het reeds zijn. Tegen de cultus-preek wordt b.v. ingebracht, dat zij teveel eischt van den predikant (en als dit bezwaar ingang vindt, zal het bij ons, waar door-gaans tweemaal per Zondag een preek van denzelfden persoon meestal gevraagd wordt, te meer indruk maken), dat zij teveel tegelijk wil geven (op allerlei intellectuele bezwaren antwoorden, troosten, en bekeeren, en dan ook nog evangeliseeren) en daardoor eigenlijk niets goed doet. „Wat de kerk doet, dat kan zij niet naar behooren doen (want de cultus-preek stelt te hooge eischen aan den prediker) en wat de kerk behoorde te doen, dat doet zij niet, omdat ze het niet kan” (n.l. verkondiging, ZONDER den vorm van de cultus-preek).

Ieder voelt, dat dit laatste bezwaar wel degelijk ook in Nederland gewillige ooren ontmoet; want nu de kerk almeer met het koninkrijk Gods verward wordt, ligt de tendenz, om „boodschappen” over allerlei praktische kwesties te geven, los van den preekvorm, en om dan de preek te laten dienen tot een min of meer plechtige ziele-aanspraak, los van de door die „boodschappen” betreden terreinen, in de lijn van het denken. De verkondiging des Woords moet dan niets anders worden dan een „van de tot op heden constateerbare behagelijkheid” bevrijde „getuigenis der strijdende kerk”. Daar heeft men al dadelijk heel wat lievelingstermen bij de

hand, die men in onze naaste omgeving beluisteren kan. „Getuigenis”, het objectieve naar achteren, het subjectieve naar voren (omdat men niet meer gelooft aan het recht en de kracht van het objectieve). „Strijdende kerk”, — dat beteekent hier zooveel als: ge moet niet denken, dat we met zekerheid iets kunnen „hebben” of „er” in één opzicht ook maar „zijn”. Weg met de behagelijkheid, met de rust, de zekerheid; wij zijn op de „endlose Strasse”. Hier komt dan nog bij een verwaterd kerkbegrip, met (als gevolg) een opheffing van de onderscheiding tusschen dienst des Woords en evangelisatie, en een onbewust ontzinken aan, straks een heimelijk vechten tegen de verbondsgedachte. Wie geen vreemdeling is in het leven, weet, dat het in Nederland meer en meer dien kant uitgaat.

Tegenover deze eerste strooming nu is een bewuste handhaving van de preek als óók naar den tijdsduur overheerschend element in den eeredienst (zoals het rapport onzer deputaten dat wil) m.i. een gezond en bewarend levensteeken in de Geref. Kerken. Want elke verkorting van de preek dringt ons den kant uit, waarheen de groote hoop neigt: minder werk van den eigenlijken tekstinhoud maken, en meer werk maken van handigheidjes, of dierbaarheidsjes, of gemoedelijkheidjes, of aesthetischheidjes van den dominee. Gevolg is, dat alleen de heél knappe lui „interessant” blijven (meer ook niet!), en dat voorts alleen de handigste pluizers en plukkers een bouquet van interessantheiden van anderen bijeen weten te garen, om zoo het volk te bekoren, maar dat de normale predikanten zich verplicht voelen tot een algemeen-gehouden stichtelijk toespraakje, dat eindeloos repeteert, en dus erant vervelend wordt. Terwijl daarentegen, als hij den inhoud van den tekst mocht (kon) preken, zoo'n normaal prediker veel sterker zou staan dan een „talent”, hm, hm, dat van interessantheiden leven moet; immers: hij had dan de kans, elke week wat anders te brengen, wat nieuws, dat in zijn tekst ligt. Neem den prediker de gelegenheid af, geduldig in de bijzonderheden van den tekst af te dalen, en werkelijk, zelfs reeds één keer per week te preken wordt inderdaad dan een te zware belasting. Dat zouden dokters, advocaten, litteratoren, kortom discipelen van andere faculteiten, het zoo min praesleeren.

Ik ben van de juistheid van deze zienswijze nog nooit zoo overtuigd geweest als thans, nu ik heb kunnen hooren, wat over onze grenzen van de preek geworden is. Op honderden plaatsen van Nederland wordt in een zoomaar voor de vuist uit te kiezen dorpskerk tienmaal beter gepreikt, dan in het buitenland door de knapste theologen. Dat komt van het systeem; ze hebben in het buitenland niet meer den tekst naar zijn concrete gedachten, dogmatisch-exegetisch, elkaar te bewerken gegeven; er zou trouwens bij de breede liturgie ook geen tijd voor zijn. Gevolg: algemeenheden, en verhalftjes, en een gemeente, die niets meer weet, en straks ook geen wezenlijke preek meer kan verdragen.

Natuurlijk is hier in de tweede plaats de barthiaansche opvatting van de preek te noemen, en in verband daarmee de opvatting van Fezer, die wel niet rechtstreeks zich bij de barthiaansche theologie aansluit, maar niettemin toch veelszins zich ernaar oriënteert. Van deze zijde is krachtige critiek geoeft op de prediking, zooals ze in Duitschland en elders overheerschend geworden was. Met name de opvattingen van Niebergall werden sterk bestreden. In deze critiek op Niebergall, die voor de ontzieling der preek grootendeels verantwoordelijk is, staan zoowel Barth-Georg als Fezer sterk. Maar als het erop aankomt, de preek in positieven zin om te bouwen en te herstellen, dan staan ook zij machteloos. Fezer tracht zich te redden met het slagwoord: theocentrische prediking! Maar als hij er toe overgaat, te zeggen, wat hij daaronder verstaat, dan is zijn semi-barthianisme weer zijn ongeluk: hij brengt het niet verder dan tot het in deze dagen algemeen geworden verlegenheids-beroep op, we kunnen wel zeggen: de verlegenheids-vlucht in den HEILIGEN GEEST. Precies zooals wij dat in ons land ook al telkens waarnemen kunnen in de kringen van de valsche mystiek, en in die van „Ons Eigen Vaandel”, voorzover althans daar bewust aan prof. Haitjema¹⁾ wordt aangeknoopt, en in die van het z.g. hersteld verband. Fezer zegt: de preek is de poging (das Bemühen!) van een mensch, om door vrije aanspraak (Rede) ertoe mee te werken, dat de in 't Schriftwoord ons zijn gemeenschap schenkende God aan een kring van andere menschen gemeenschappelijk tegenwoordig worde. Er zijn natuurlijk heel wat zwakke plekken in dit woord: „poging”; „mede-werken”; „vrije rede”; God, zijn gemeenschap schenkende „in” (niet door) het Schriftwoord; de tegenover-elkaar-stelling van den preek en den kring van andere menschen.

¹⁾ Hoeveel stamperen niet achter de „kunst” aan? Speciaal achter de neuraathenici der litteratuur?

²⁾ Dit woord, wat mij betreft, in elke beteekenis (ook in die van verleden).

³⁾ Denk aan diens in de lucht zwevende, nooit concreet grijpbare „régime van Woord en Geest”, ten koste van menschen-woord en letter.

zulk
die in
die tw
dat ret
zwakke
logem
het Sel
naar h
het mi
bijkba
is, teg
dus va
het dui
woord
Men ka
het
Zoo a
ons z
tegenw
geluid).
sten el
naaldel
logie be
tegen v
zich ve
woordig
het aar
Men
niet ong
Maar
opvattin
der
domine
tegenwa
in g en
haar
doen z
dig is, t
woord
meente
loofsged
woord
het gesp
Heiligen
Schriftw
heeft; e
dit wo
bekeerin
Het is
uiteenga
half, w
niet me
getuigen
dies m
preek is
standpu
is dikw
zoo bli
gaat het
Karl Ba
— zijn
wie hen
resse ke
steeds
wordt
tisch de
kunnen
of bitter
het twee
Maar
logische
„klaarbl
wordt bij
„een gro
asyl der
tegenwa
woord
den van
van God
(Calvijn)
dus hun
zijds. He
verwerpi
der mens
vinden.
Maar o
de predi
en dien
en in na
Dit n
mensch.
Tijd. Tijd
rant so
is zoo d
de recht
hebb
En nu
de heder
volg, dan
preek, de
de tijd e
liturgisch
tegenover
gemeente
de geme
met zijn
deele op
in symb